

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Klasa: 713-01/11-05/01

Urbroj: 5030104-11-2

Zagreb, 12. svibnja 2011.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Izvješće o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2010. godinu - mišljenje Vlade

Veza: Pismo Hrvatskoga sabora, klase: 021-12/11-09/07, urbroja: 65-11-03, od 5. travnja 2011. godine

Na temelju članka 110. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, br. 71/2000, 129/2000, 117/2001, 6/2002 - pročišćeni tekst, 41/2002, 91/2003, 58/2004, 69/2007, 39/2008 i 86/2008), Vlada Republike Hrvatske o Izvješću o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2010. godinu, daje sljedeće

MIŠLJENJE

Vlada Republike Hrvatske, u odnosu na Izvješće o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2010. godinu, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora podnijela pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, aktom od 31. ožujka 2011. godine, ukazuje na sljedeće:

Vlada Republike Hrvatske smatra pozitivnim što u ovom Izvješću postoji poseban dio koji se odnosi na preporuke pravobraniteljice za osobe s invaliditetom s ciljem poboljšanja položaja osoba s invaliditetom. Konkretizacija preporuka omogućava njihovu učinkovitiju provedbu od strane nadležnih tijela državne uprave.

U odnosu na točku 3.2. "Odgoj i obrazovanje", u kojoj je navedena problematika vezana uz nedostatak podataka o broju studenata s invaliditetom, Vlada Republike Hrvatske napominje da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa raspolaže podacima o broju upisanih studenata s invaliditetom u visokom obrazovanju. U akademskoj

godini 2009./2010., u sustavu visokog obrazovanja bila su 272 studenta s invaliditetom, od čega 131 student Sveučilišta u Zagrebu, 46 studenata Sveučilišta u Rijeci, 33 studenta na visokim školama i veleučilištima, 29 studenata Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, 28 studenata Sveučilišta u Splitu, 3 studenta Sveučilišta u Dubrovniku, 1 student Sveučilišta u Zadru, te 1 student Sveučilišta J. Dobrile u Puli. U Akademskoj godini 2010./2011. u sustavu visokog obrazovanja bila su 254 studenta s invaliditetom, od čega 127 studenata Sveučilišta u Zagrebu, 30 studenata Sveučilišta u Rijeci, 33 studenta na visokim školama i veleučilištima, 22 studenta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, 31 student Sveučilišta u Splitu, 1 student Sveučilišta u Dubrovniku, 8 studenata Sveučilišta u Zadru, te 2 studenta Sveučilišta J. Dobrile u Puli. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa ne vodi podatke o studentima s invaliditetom po vrsti poteškoća koje oni imaju, nego isključivo po visokim učilištima.

Nadalje, prema bazi podataka Ministarstva koju vodi Odjel za studentska pitanja, svake akademske godine u sustavu stipendiranja nalazi se oko 100 studenata s invaliditetom, u sustavu potpore za naknadu dijela troškova javnog prijevoza također oko 100 studenata s invaliditetom, dok je oko 10 studenata s invaliditetom u sustavu potpore za pokriće školarine studentima poslijediplomskih studija. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je u 2010. godini sudjelovalo u podmirivanju troškova nabave tehničke opreme i troškova naknade za osobe u timu potpore za praćenje nastave na daljinu, za studente s invaliditetom.

Podupirući inkluzivno obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa svake godine osigurava potrebna sredstva školama, u visini do 50% od ukupnog iznosa za ravnomjerno razvijanje mreže škola bez prostornih prepreka u Republici Hrvatskoj. Redovito se održavaju stručna usavršavanja učitelja, kako od strane Agencije za odgoj i obrazovanje tako i predstavnika civilnoga sektora.

Nacionalnim okvirnim kurikulumom, donesenim 2010. godine, osiguran je niz fleksibilnih mjera i oblika rada koji osiguravaju učenicima s teškoćama školovanje u što manje restriktivnim uvjetima, uvažavajući međunarodne i nacionalne dokumente. Zbog recesijskih okolnosti besplatni se udžbenici do daljnjeg osiguravaju samo učenicima sa slabovidnošću i sljepoćom. Također, preveden je značajan broj školskih udžbenika na Brailleovo pismo. Zahvaljujući mogućnosti otvaranja posebnih odjela pri redovitim školama, sukladno mreži škola, o čemu je svaka lokalna zajednica dužna voditi računa, učenicima s većim teškoćama osigurano je školovanje uz zadržavanje u domicilnoj sredini.

Iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2010. godinu utrošeno je 9.000.000,00 kuna za potrebe programa djece predškolske dobi s teškoćama, kao dijelu potpore programima javnih potreba u predškolskom odgoju i naobrazbi.

U 2010. godini u Republici Hrvatskoj je bilo 5.899 djece predškolske dobi s teškoćama uključeno u dječje vrtiće i druge pravne osobe koje su provodile programe predškolskog odgoja. Od toga broja, u predškolskom je sustavu bilo 1.712 djece predškolske dobi s teškoćama koja su prošla postupak vještačenja (641 dijete je u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama, a 1.071 dijete je integrirano u redovite odgojno-obrazovne skupine). Dječji vrtići su prijavili i 4.187 djece s teškoćama koja imaju nalaze i mišljenja o određenim smetnjama, ali nisu prošla postupak vještačenja. Od toga broja 3.051 je djevojčica i 2.848 dječaka u dobi od dvije godine do polaska u osnovnu školu (825 djece je dobilo odgodu od upisa u osnovnu školu u školskoj godini 2009./2010. i ponovno polaze dječje vrtiće).

Nadalje, u odnosu na dio Izvješća u kojem se navode ulaganja osnivača u opremanje i prijevoz djece s teškoćama u razvoju kako bi se učenicima omogućilo redovito pohađanje osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, Vlada Republike Hrvatske smatra potrebnim dodati da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa financira prijevoz, didaktičku opremu i prehranu djece s teškoćama, sredstvima iz državnoga proračuna. U školskoj godini 2009./2010. prijevoz se plaćao za 2.616 učenika i 357 pratitelja, koji nastavu pohađaju u 325 osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Vlada Republike Hrvatske također ističe da se za troškove posebnih nastavnih sredstava i pomagala osigurava 50,00 kuna po učeniku svakoga mjeseca za fotokopirni materijal (umnožavanje internih udžbenika), didaktička sredstva, nastavna pomagala i povećana sredstva za higijenu i čišćenje, te 25,00 kuna po učeniku u školama u kojima je ustrojen program produženog stručnog postupka. Za učenike s teškoćama iz državnog proračuna sufinancira se prehrana učenika (3,50 kuna dnevno po učeniku za doručak te, ako je organiziran produženi stručni postupak, 6,50 kuna dnevno po učeniku za ručak). Za učenike s teškoćama koji su smješteni u stacionarima (pri V. OŠ Bjelovar u Bjelovaru, Liče Faraguna u Labinu i Centru za autizam u Zagrebu) osigurava se 41,00 kuna dnevno po učeniku za smještaj i prehranu. Za učenike u osnovnim školama s posebnim programima sufinancira se doručak za 1.879 učenika i objed za 829 učenika, te u školama s općeobrazovnim programima doručak za 763 učenika i objed za 225 učenika u posebnim odjelima. Za prijevoz, prehranu i didaktička sredstva Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je u 2010. godini osiguralo 16.732.000,00 kuna.

Za učenike s teškoćama u razvoju i učenike koji se duže vrijeme nalaze na liječenju, osigurana je primjerena organizacija rada u 19 osnovnoškolskih ustanova s posebnim programima, u koje je uključeno 1.927 učenika u 423 skupine. U 91 osnovnoj školi ustrojeno je 199 posebnih razrednih odjela u kojima se odgoj i obrazovanje ostvarivao po posebnom nastavnom planu i programu za 963 učenika. Ministarstvo sustavno povećava broj posebnih odjela, sukladno potrebama, ali i zbog toga da se učenici ne izdvajaju iz obitelji.

Vlada Republike Hrvatske ističe da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa odobrava i nastavu u kući za učenike koji zbog većih motoričkih teškoća ili kroničnih bolesti ne mogu polaziti nastavu u školi. U školskoj godini 2009./2010. nastava u kući odobrena je za 143 učenika u 113 osnovnih škola.

Također, potrebno je istaknuti da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa provodi projekt "Mreža škola bez arhitektonskih barijera", kojemu je cilj prostorno prilagoditi dovoljan broj škola u svakoj županiji radi ravnomjerne dostupnosti školovanja učenicima s većim motoričkim teškoćama, kako bi ostvarili svoje pravo na školovanje u blizini mjesta stanovanja i odrastanje u vlastitoj obitelji. Uključivanje/inkluzija učenika s teškoćama u redoviti odgojno-obrazovni sustav jedno je od važnih načela odgoja i obrazovanja na svjetskoj razini. U suradnji s Hrvatskim savezom udruga tjelesnih invalida ispitalo se stanje i utvrdile potrebe glede prilagodbe školskih prostora. Time su prvi put u Republici Hrvatskoj osigurani uvjeti za izradu plana mreža škola po kriteriju pristupačnosti. Model cjelovitog rješavanja mreže škola bez arhitektonskih barijera razvija se u suradnji s osnivačima škola, koji su za svoje područje odredili škole za prostornu prilagodbu. Osnivači škola iz svih županija, svake godine, temeljem donesene mreže škola, upućuju Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa prijedlog za prilagodbu jedne škole na svom području. Na temelju dostavljenog prijedloga osnivača i propisane dokumentacije sredstva dodjeljuje Povjerenstvo, sastavljeno od predstavnika Ministarstva, Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida te predstavnika roditelja, poštujući načelo regionalne pravednosti. Od 2006. do 2010. godine osigurana su

sredstva za prilagodbu 63 osnovne škole i jednog dječjeg vrtića, te 23 srednje škole. U 2010. godini za navedene je radove u državnom proračunu osigurano 1.000.000,00 kuna. Zahvaljujući izgradnji i dogradnji škola, u Republici Hrvatskoj je 2011. godine 7% potpuno prilagođenih matičnih škola i 3% područnih škola, a 26% osnovnih škola je djelomično prilagođeno.

U odnosu na dio u Izvješću u kojem se ukazuje na razlike vezane uz mogućnost osiguravanja pomoćnika u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama zbog različitih mogućnosti njihova financiranja od strane osnivača predškolskih i osnovnoškolskih ustanova, Vlada Republike Hrvatske ističe da, sukladno propisima kojima je uređen odgoj i obrazovanje djece predškolske i osnovnoškolske dobi, sredstva za navedene potrebe osiguravaju jedinice lokalne i regionalne samouprave, te ona nisu predviđena u državnom proračunu.

Vežano za dio Izvješća s preporukama iz područja odgoja i obrazovanja, pod točkom 3.15.2. "Preporuke za poduzimanje mjera s ciljem poboljšanja položaja osoba s invaliditetom", u dijelu koji se odnosi na potrebu osiguranja dostatnih sredstava za određene namjene u Državnom proračunu za 2011. godinu, Vlada Republike Hrvatske skreće pozornost da su odobrena sredstva Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u Državnom proračunu u granicama dozvoljenih limita za pojedine grupe rashoda, te se sve aktivnosti moraju uskladiti s raspoloživim sredstvima.

Nadalje, u točki 3.4. "Mirovinsko osiguranje", navodi se da je Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom predložio Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva ukidanje članka 122. stavka 3. Zakona o mirovinskom osiguranju (u daljnjem tekstu: ZOMO), te da je primljen odgovor Ministarstva u kojem se navodi da je, sukladno obvezi usklađivanja svih propisa sa Zakonom o općem upravnom postupku (Narodne novine, broj 47/2009) - u daljnjem tekstu: ZUP, u tijeku analiza usklađenosti odredbi ZOMO-a s tim Zakonom, u kojoj je uočeno da je odredbom članka 122. ZOMO-a propisano drugačije postupanje nego što je to predviđeno ZUP-om, te je tu odredbu potrebno izmijeniti. Ujedno se navodi, da će Ured ukoliko ne dođe do navedenih izmjena, najkasnije u prvom tromjesečju 2012. godine, pokrenuti postupak za ocjenu ustavnosti te odredbe pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, sukladno obvezama iz Zaključka Vlade Republike Hrvatske od 6. listopada 2010. godine, prema kojem su središnja tijela državne uprave zadužena izraditi prijedloge izmjena i dopuna zakona iz upravnih područja u okviru utvrđenog djelokruga, radi usklađivanja s odredbama novoga ZUP-a, pripremlilo Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju i uputilo ga u daljnju zakonodavnu proceduru. U članku 8. zakonskog prijedloga, predložena je izmjena članka 126. Zakona, na sljedeći način: "Rješenje Zavoda može se oglasiti ništavim, poništiti ili ukinuti u slučajevima i uz uvjete propisane Zakonom o općem upravnom postupku.". S obzirom na izmjenu navedenog članka, ujedno je u članku 7. predloženo da se u članku 122. ZOMO-a članci 1. do 3. brišu, budući da je mogućnost ukidanja, poništavanja i izmjene nezakonitih rješenja predviđena u člancima 128. do 131. ZUP-a, što se uređuje izmjenom važećeg članka 126. ZOMO-a. Vlada Republike Hrvatske je 14. travnja 2011. godine, utvrdila navedeni Prijedlog zakona, te ga uputila Hrvatskome saboru na donošenje po hitnom postupku.

U odnosu na primjedbe na rad Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, javne ustanove za provedbu mirovinskog osiguranja nad kojim Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, sukladno članku 135. ZOMO-a vrši nadzor nad zakonitošću rada i općih akata Zavoda, Vlada Republike Hrvatske ističe da Zavod kontinuirano provodi edukaciju svojih djelatnika i unaprjeđuje aktivnosti, s ciljem informiranja javnosti o pravima iz mirovinskog osiguranja, pa tako i o pravima s osnove invalidnosti i tjelesnog oštećenja, i to putem davanja pravnih savjeta u područnim službama, putem internetskih stranica, infotelefona, besplatnog telefona, govornog automata i stručno-informativnih publikacija i brošure "Vodič o pravima iz mirovinskog osiguranja" dostupne na infošalterima u područnim službama, te da je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva otvoreno za odgovore na upite građana i pružanje pravne pomoći na području mirovinskog osiguranja.

U točki 3.5. "Socijalna zaštita", podtočki 3.5.1. "Materijalna zaštita", navodi se nedostatak odgovarajuće materijalne potpore za zadovoljavanje specifičnih potreba vezanih uz invaliditet, te se ukazuje na niski materijalni cenzus koji onemogućava primjeren životni standard za osobe s invaliditetom. Stoga se predlaže načelo individualizacije i definiranje osnovice za ostvarivanje socijalnih prava koja će predvidjeti odgovarajuća povećanja za osobe s invaliditetom radi poboljšanja njihovog položaja. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ukazuje na to da se dosadašnjim propisima iz socijalne skrbi visina pomoći utvrđivala u određenom postotku u odnosu na osnovicu koju je svojom odlukom određivala Vlada Republike Hrvatske. Iako su se promjenama osnovice nastojale zadovoljiti sve složenije i brojnije potrebe građana, ona nije bila vezana uz porast troškova života, već se mijenjala sukladno mogućnostima državnog proračuna. Stoga se pristupilo izradi novog zakona o socijalnoj skrbi, kojim će se novčane naknade u sustavu socijalne skrbi određivati u odnosu na proračunsku osnovicu za obračun naknada i drugih primanja u Republici Hrvatskoj, uz iznimku određivanja iznosa pomoći za uzdržavanje, u odnosu na prag rizika od siromaštva za samačko kućanstvo. Na taj se način najsiromašnijim građanima određivanjem udjela osnovice u liniji siromaštva za samačko kućanstvo omogućuje promjena iznosa pomoći za uzdržavanje u skladu sa službenom linijom siromaštva, odnosno pragom rizika od siromaštva koji svake godine određuje Državni zavod za statistiku. Navedeno će se pozitivno odraziti i na mogućnost zadovoljavanja potreba osoba s invaliditetom. Također se, radi ostvarivanja odgovarajuće potpore uvodi inkluzivni dodatak, kao novčana naknada namijenjena osobama s invaliditetom, s ciljem izjednačavanja njihovih mogućnosti pri socijalnom uključivanju.

Nadalje, u Izvješću se ističe problem nedovoljnog informiranja i savjetovanja stranke o načinima rješavanja stanja socijalne ugroženosti, te se ukazuje na propuste u radu centara za socijalnu skrb i na potrebu da se novom organizacijom rada u centrima za socijalnu skrb omoguće "specijalizirani" odjeli za rad s osobama s invaliditetom. S tim u vezi, Vlada Republike Hrvatske ističe da reorganizacija rada centara za socijalnu skrb po modelu "ureda sve na jednom mjestu" razumijeva strukturnu i kvalitativnu promjenu načina rada, formiranjem prijemnog ureda, kako bi se osigurao kvalitetni prvi kontakt s korisnikom, te izvršila inicijalna procjena potreba korisnika. Ujedno se odvajaju poslovi novčanih naknada od usluga socijalne skrbi, pa se tako socijalna skrb organizira u sklopu triju stručnih cjelina (odjel za novčane naknade, odjel za djecu, mladež i obitelj, te odjel za odrasle osobe). Socijalni radnici u centrima preuzimaju ulogu voditelja plana ("case manager") odgovornog za oblikovanje i dogovaranje najbolje kombinacije usluga i naknada na koje korisnik ima pravo. U izradi i praćenju ostvarivanja individualnog plana aktivno sudjeluje korisnik, njegova obitelj i stručni radnici drugih profila, a plan bi se trebao revidirati u skladu s promjenama specifičnih potreba i okolnosti korisnika. Pri raspoređivanju stručnih radnika u

pojedine odjele uvažavaju se njihovi osobni afiniteti i stručnost rada u pojedinom području, pa tako i u području zaštite osoba s invaliditetom, te se novi način rada neće negativno odraziti na ovu populaciju.

U vezi s primjedbama navedenima u točki 3.5.2. "Status roditelja njegovatelja", da se prilikom ostvarivanja ovog prava u povoljniji položaj stavljaju roditelji djeteta s težinom oštećenja zbog kojega je u potpunosti nepokretno i uz pomoć ortopedskih pomagala, u odnosu na roditelje djece s intelektualnim teškoćama i psihičkom bolesti, te se ukazuje na nemogućnost zbrinjavanja djeteta uključivanjem u programe boravka jer ih na određenom području nema, a sama činjenica da dijete ima sposobnosti za uključivanje u program boravka utječe na ostvarivanje ovog prava, Vlada Republike Hrvatske ističe da su pri propisivanju odredbi novog zakona o socijalnoj skrbi uvažene primjedbe pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, te su prijedlozi u potpunosti ili djelomično prihvaćeni. Predviđeno je da će roditelji ostvariti pravo na status roditelja njegovatelja ako djetetu s teškoćama u razvoju, odnosno osobi s invaliditetom nije moguće osigurati zadovoljavanje njegovih životnih potreba uključivanjem u programe boravka u smislu toga zakona, te ako mu za vrijeme boravka nije osigurana potrebna usluga pomoći i njege.

U vezi s točkom 3.5.3. "Osobna invalidnina", vezano uz odnos prava na osobnu invalidninu i osposobljavanje za samostalan rad, odnosno radnu sposobnost, te nejednakost u ostvarivanju prava s obzirom na prihode, nakon ukidanja dijela odredbe koja se odnosi na dob stjecanja težine oštećenja zdravlja, Vlada Republike Hrvatske ističe da prvostupanja tijela vještačenja za potrebe ostvarivanja prava u sustavu socijalne skrbi, između ostalog, utvrđuju težinu oštećenja zdravlja, sposobnost za osposobljavanje za samostalan rad, te postojanje radne sposobnosti, temeljem neposrednog pregleda korisnika i postojeće medicinske te druge dostupne dokumentacije. Vlada Republike Hrvatske napominje da se međusobno ne isključuju okolnosti osposobljavanja za samostalan rad i radna sposobnost s ostvarivanjem prava na osobnu invalidninu, te je potrebno zatražiti preispitivanje takvog postupanja tijela vještačenja u svakom konkretnom slučaju. Nadalje, novim zakonskim propisom će se na drugačiji način propisati uračunavanje prihoda korisnika prava na osobnu invalidninu. Prijedlog je da se u prihod ne uračunava pomoć za uzdržavanje i pomoć za troškove stanovanja, koji su ostvareni na temelju zakona i mirovina do iznosa najniže mirovine, te ortopedski dodatak, sredstva za uzdržavanje koje dijete ostvaruje temeljem propisa o obiteljskim odnosima i doplatak za djecu.

U vezi s točkom 3.5.3.1. "Centar za autizam", Vlada Republike Hrvatske ističe da Centar za autizam nije ustanova socijalne skrbi, već je osnivač ove ustanove Grad Zagreb, temeljem Odluke iz 2002. godine, o prijenosu osnivačkih prava ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja. U posljednjih nekoliko godina Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi sudjelovalo je na više sastanaka u vezi s rješavanjem pitanja smještaja korisnika iznad 21. godine života u Centru za autizam. Na tim je sastancima u više navrata predlagano da Centar za autizam izvrši dopunu djelatnosti za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi, budući da ova Ustanova, osim djelatnosti odgoja i obrazovanja, pruža i usluge smještaja, njege i brige o zdravlju i rehabilitacije za osobe starije od 21. godine života. Iako je još 2004. godine zaključeno da će Centar za autizam Zagreb izvršiti dopunu djelatnosti za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi, čime bi se moglo riješiti i pitanje financiranja skrbi o odraslim osobama s autizmom putem Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, to nije učinjeno. Naime, dopuna djelatnosti za pružanje usluga socijalne skrbi bez osnivanja doma ne bi u potpunosti riješila spomenuti problem, budući da, sukladno članku 105. Zakona o socijalnoj skrbi, jedinica lokalne samouprave ili pravna osoba mogu pružati skrb izvan vlastite obitelji za

najviše 20 korisnika bez osnivanja doma, a u Centru za autizam Zagreb smješteno je više od 20 korisnika iznad 21. godine života. Budući da postoji mogućnost osnivanja doma socijalne skrbi za više od 20 korisnika, sukladno članku 96. Zakona o socijalnoj skrbi, to se može uzeti u obzir pri donošenju odluke o daljnjem statusu Centra za autizam. Stoga je na posljednjim sastancima održanima 2010. godine u vezi s problematikom Centra za autizam, zaključeno da bi jedno od mogućih rješenja bilo razdvajanje Centra za autizam na dvije javne ustanove, pri čemu bi se u jednoj provodila djelatnost odgoja i obrazovanja za djecu i mladež s autizmom do 21. godine života, a u drugoj djelatnost socijalne skrbi u okviru skrbi izvan vlastite obitelji i provođenja psihosocijalne rehabilitacije za odrasle osobe s autizmom. Također je predviđeno odvajanje podružnica u Rijeci i Splitu od Centra za autizam u Zagrebu, na taj način da će do kraja ove godine Grad Zagreb, kao osnivač Centra za autizam, dati suglasnost na izmjene Statuta u dijelu koji se odnosi na statusne promjene ove Ustanove, dok bi istovremeno gradovi Rijeka i Split trebali donijeti odluku o osnivanju ustanova, odnosno drugih organizacijskih oblika.

Vezano za projekt "Rana intervencija djece s pervazivnim razvojnim poremećajem", odobren Udruzi za skrb autističnih osoba Rijeka, od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Vlada Republike Hrvatske napominje da se Udruga za skrb autističnih osoba Rijeka prijavila na Poziv za sudjelovanje udruga osoba s invaliditetom u provođenju projekata iz područja socijalne skrbi, čiji se sadržaj odnosi na provedbu mjera iz nacionalnih strategija, planova i programa, u okviru raspoloživih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću, s Projektom "Rana intervencija u djece s pervazivnim razvojnim poremećajem putem sustava mobilne službe u lokalnoj zajednici". Uvidom u primljenu dokumentaciju utvrđeno je da prijava Udruge nije sukladna dokumentaciji za prijavu i uvjetima za prijavu, jer obrazac za prijavu sudjelovanja nije popunjen u skladu s uvjetima navedenima u Pozivu, odnosno nije označeno područje aktivnosti - mjera. O rezultatima Poziva, Udruga je pravovremeno obaviještena, a odluke Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o odobravanju ili neodobravanju potpora su konačne. Svaka udruga koja je sudjelovala u natjecanju za dodjelu potpora može uputiti prigovor Povjerenstvu za koordinaciju financiranja programa, projekata i potpora udrugama u roku osam dana od dana primitka obavijesti o rezultatima poziva u slučaju da je uočila eventualne propuste u primjeni utvrđenog postupka procjene svoje prijave.

U vezi s točkom 3.5.4. "Jednakost pred zakonom", u kojoj se navodi da je pravobraniteljica za osobe s invaliditetom uputila preporuku centrima za socijalnu skrb da, sukladno odredbama Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i članka 165. Obiteljskog zakona, preispitaju stanje zdravlja štićenika s obzirom na razlog za lišenje poslovne sposobnosti, Vlada Republike Hrvatske napominje da nadležni centri za socijalnu skrb traže od nadležnih liječnika primarne zdravstvene zaštite da za osobe lišene poslovne sposobnosti dostavljaju mišljenja o stanju zdravlja štićenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti. Međutim, u praksi su iskustva s dostavom tih mišljenja različita, odnosno ne postoji ujednačena praksa u postupanju liječnika primarne zdravstvene zaštite. Što se tiče dijela gore navedenog poglavlja predmetnog Izvješća, u kojem se navodi da se u zakon uvedu zaštitni mehanizmi koji sprječavaju zlouporabu i prekomjerno pribjegavanje lišavanju poslovne sposobnosti, te da je obveza Republike Hrvatske, odnosno svih nadležnih institucija u području zaštite osoba s duševnim smetnjama poduzeti hitne mjere za zaštitu ljudskih prava ove skupine osoba s invaliditetom, počevši od edukacija stručnjaka s ciljem prvenstveno izmjene prakse u postupanju na svim razinama do poduzimanja nužnih izmjena zakonodavstva, s krajnjim ciljem pružanja potrebne zaštite osobama s duševnim smetnjama, ali na način koji će u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavati ostvarivanje njihovih temeljnih

ljudskih prava, Vlada Republike Hrvatske napominje da je odredbom članka 141. Ustava Republike Hrvatske propisano: "Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.", te stoga ne postoje zapreke da se odredbe navedenih međunarodnih ugovora, izravno primjenjuju i u vremenu prije poduzimanja nužnih izmjena zakonodavstva. U tom smislu je u travnju 2011. godine održan Stručni aktiv radnika centara za socijalnu skrb koji rade na poslovima skrbništva iz cijele Republike Hrvatske, na kojemu su predstavnici centara posebno upućeni na potrebu razmatranja mišljenja, želja i osjećaja štićenika koji je, s obzirom na svoje stanje, sposoban shvatiti o čemu se u konkretnom slučaju radi. Odredbom članka 161. Obiteljskog zakona propisano je da će centar za socijalnu skrb predložiti sudu pokretanje postupka kada ocijeni da bi zbog razloga iz članka 159. stavka 1. Zakona, osobu bilo potrebno djelomice ili potpuno lišiti poslovne sposobnosti te, sukladno navedenom, centri za socijalnu skrb nakon provedenog stručnog i na zakonu utemeljenog postupka predlažu pokretanje postupka radi lišenja poslovne sposobnosti pred nadležnim sudom, ako postoje razlozi iz članka 159. stavka 1. Obiteljskog zakona.

U odnosu na točku 3.5.5. "Neovisno življenje i uključenost u zajednicu", Vlada Republike Hrvatske ukazuje na Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2018. godine, kao strateški dokument Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi namijenjen intenziviranju reformskih procesa transformacije i deinstitucionalizacije, te predstavlja temelj za planiranje mreže domova i djelatnosti socijalne skrbi. Svrha je Plana smanjiti ulazak u institucije i povećati izlazak iz institucija u nove oblike skrbi, posebno stimulirajući obiteljsku reintegraciju (uz jamstvo jedne ili više usluga podrške obitelji u lokalnoj zajednici), što bi trebalo biti usklađeno s prioritetima razvoja mreže usluga na lokalnoj razini, vodeći pritom računa o regionalnoj ravnomjernosti. Plan uključuje okvirne kvantitativne i vremenske projekcije potrebnog smanjenja kapaciteta institucijske skrbi (stalni ili tjedni smještaj u domovima i drugim pravnim osobama), u odnosu na korisničke skupine, te planirane projekcije povećanja kapaciteta u izvaninstitucijskim oblicima smještaja, uz osiguranje što je moguće ravnomjernije dostupnosti usluga u svim regijama, odnosno županijama. Predviđeno je razdoblje provedbe od 2011. do 2016. godine za domove za djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domove za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju i domove za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom. Zbog očekivano dužeg trajanja procesa deinstitucionalizacije i transformacije za domove za psihički bolesne odrasle osobe, za ovu su korisničku skupinu ciljevi i projekcije definirani do 2018. godine. Vodeći računa o ciljevima deinstitucionalizacije i transformacije za sve korisničke skupine, svaki je dom i druga pravna osoba trebala izraditi pojedinačni plan deinstitucionalizacije i transformacije do kraja 2010. godine. Pojedinačni plan uključuje prikaz općih podataka o domu i drugoj pravnoj osobi, uslugama, korisnicima i zaposlenicima, podataka o prioritetima usluga na županijskoj razini i raspoloživosti relevantnih usluga za ciljano skupinu korisnika, te koncept moguće transformacije prema smjernicama Plana. Pojedinačni plan sadrži i detaljnu analizu korisnika koji su na stalnom ili tjednom smještaju prema stupnju potrebne potpore, okolnostima i uvjetima za povratak u obitelj, inicijalnu procjenu broja korisnika koje se planira deinstitucionalizirati i broja korisnika stalnog ili tjednog smještaja za koje se planira premještanje u neki drugi dom ili drugu pravnu osobu, procjenu potrebnih promjena u programu rada i radu zaposlenih s obzirom na smanjenje broja korisnika na stalnom ili tjednom smještaju, te procjenu moguće preraspodjele troškova u ukupnoj strukturi troškova proračuna za potrebe deinstitucionalizacije i transformacije.

U odnosu na točku 3.5.5.1. "Posjeti i obilasci ustanova", u vezi s obilaskom ustanova socijalne skrbi, odnosno obilazak Centra za odgoj i obrazovanje Lug, kao i preporuke za poboljšanje kvalitete rada u navedenom domu socijalne skrbi, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Uprava za socijalnu skrb Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi započela proces uvođenja supervizije psihosocijalnog rada u sustav socijalne skrbi, kako bi se osigurala potpora i ublažavanje profesionalnog stresa stručnih radnika u sustavu u suočavanju sa sve zahtjevnijim radnim zadacima. Supervizijom se ujedno želi pridonijeti osiguranju djelotvornosti sustava i unaprjeđenju kvalitete usluga, te profesionalnom razvoju stručnjaka. U okviru započetog procesa uvođenja supervizije u sustav, održana su dva sastanka s licenciranim supervizorima - radnicima sustava socijalne skrbi (32) i polaznicima Specijalističkog studija supervizije, čije troškove školovanja snosi Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (14). Dogovoreno je da će svaki od navedenih supervizora održati dva jednogodišnja ciklusa supervizije (po 10 supervizijskih sastanaka) za dvije skupine radnika iz sustava socijalne skrbi. S obzirom na broj zainteresiranih za superviziju i broj dostupnih supervizora, razvidno je da svi zainteresirani ne mogu biti obuhvaćeni supervizijom tijekom 2011. godine. Prilikom formiranja supervizijskih grupa Ministarstvo se vodilo kriterijem prema županijama, kako bi se troškovi putovanja sveli na minimum. Također, nastojalo se u podjednakom omjeru obuhvatiti zainteresirane stručne radnike svih vrsta ustanova socijalne skrbi, uvažavajući ograničenja koja nameće broj supervizora iz pojedine županije, ali i njihov radni status u određenoj ustanovi (supervizor ne može voditi superviziju u ustanovi u kojoj je zaposlen). U Centru za odgoj i obrazovanje Lug interes za supervizijom je iskazalo 19 stručnih ljudi, a u prvi krug, koji je počeo u veljači, uključeno ih je 5. Stručni radnici koji su iskazali interes, a nisu obuhvaćeni supervizijom ove godine, imat će prednost u sljedećoj godini, odnosno prilikom formiranja supervizijskih grupa u drugom ciklusu supervizije. Pravobraniteljica za djecu u zaključcima obilaska navedene ustanove navodi i problem tretmana djece s psihičkim teškoćama, za što je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi odobrilo angažiranje specijalista psihijatra 16 sati mjesečno, putem ugovora o djelu za Centar za odgoj i obrazovanje Lug, u skladu s proračunskim mogućnostima, a ovu mogućnost navedena ustanova koristi već duži niz godina. Specijalist psihijatar dolazi iz Psihijatrijske bolnice za djecu i mladež, te vrlo često sve akutne korisnike, koji su i inače pod stalnim nadzorom psihijatra i medikamentoznom terapijom, zbrinjava na svom odjelu.

U skladu sa zahtjevima domova za djecu s teškoćama u razvoju, koji se odnose na zapošljavanje radnika, Vlada Republike Hrvatske napominje da je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi proteklih nekoliko godina odobravalo nova zapošljavanja, sukladno raspoloživim sredstvima za tu namjenu, pri čemu nije bilo moguće zadovoljiti sveukupne potrebe za zapošljavanjem u domovima za tjelesno ili mentalno oštećene osobe čiji je osnivač Republika Hrvatska, a kojih je trenutačno 28. Stoga, nadležno ministarstvo poduzima aktivnosti za osiguranje odgovarajuće skrbi sukladno raspoloživim sredstvima u državnom proračunu, te sveukupnim potrebama za pružanjem usluga skrbi, uvažavajući pritom potrebe svih proračunskih korisnika. Isto se odnosi i na osiguranje zamjene radnika za bolovanje unutar 42 dana, jer je za navedeno zapošljavanje također nužno osigurati dodatna sredstva.

Također, Vlada Republike Hrvatske ističe da se uvjeti u pogledu prostora za domove za djecu s teškoćama u razvoju razlikuju ovisno o pružatelju usluge, odnosno starosti i funkcionalnosti objekata u kojima se pružaju usluge socijalne skrbi. Ranije spomenutim Pravilnikom, kojim se uređuju uvjeti u pogledu prostora, opreme i radnika, utvrđena je obveza domova da udovolje propisanim uvjetima koji pretpostavljaju temeljni standard za sve pružatelje usluga. Ustanove će u propisanom roku i sukladno financijskim mogućnostima osigurati odgovarajuće uvjete. Istim je Pravilnikom također određena obveza angažiranja

liječnika specijalista odgovarajućih specijalnosti u propisanom opsegu, pri čemu Vlada Republike napominje da je i ranije, prije njegova stupanja na snagu, sukladno zahtjevima pojedinih domova, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi odobravalo angažiranje liječnika specijalista u traženom opsegu.

U vezi s točkom 3.13. "Organizacije civilnoga društva", u dijelu koji se odnosi na provedenu anketu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, u tekstu koji glasi: "Zaključak te ankete je da se najviše sredstava izdvaja za aktivnosti informiranja dok je pružanje usluga na zadnjem mjestu", Vlada Republike Hrvatske ističe da je spomenuto ispitivanje provedeno putem Upitnika, i to udruga koje se financiraju iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske i dijela prihoda od igara na sreću s pozicija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, s ciljem utvrđivanja polazišnih podataka o razvoju izvaninstitucionalnih socijalnih usluga, obuhvata korisnika i sistematizacije drugih ključnih podataka potrebnih za analizu postupaka programiranja natječaja u sljedećem razdoblju. U prilogu Upitnika ponuđena je paleta od 16 mogućih usluga, a analiza rezultata je pokazala da su najčešće usluge koje provode udruge usluge informiranja i savjetovanja korisnika, koje obuhvaćaju usluge jednokratnog ili višekratnog kontakta s korisnicima, te grupne edukacije korisnika. Na samom kraju po zastupljenosti usluga su pomoć u kući i dugotrajna njega korisnika, te usluga dnevnog boravka. U odnosu na navod pravobraniteljice da je Ured pravobraniteljice u više navrata tražio rezultate ankete, ali da ih nije dobio, Vlada Republike Hrvatske ističe da Uprava za socijalnu skrb, Odjel za humanitarnu pomoć i suradnju s organizacijama civilnoga društva Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi nije primio niti jedan zahtjev za dostavu rezultata Upitnika od strane Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

U odnosu na dio teksta koji glasi: "potpuno je neprihvatljivo da je zbog omaške u pisanju projekata 32 djece ostalo bez prijeko potrebne stručne pomoći", Vlada Republike Hrvatske ističe da prijava spomenute Udruge nije bila sukladna dokumentaciji za prijavu i uvjetima za prijavu, jer obrazac za prijavu sudjelovanja nije popunjen u skladu s uvjetima navedenim u Pozivu, te smatra da neispunjavanje uvjeta Poziva nije neznatna omaška u pisanju projekta, osobito s obzirom na očekivani profesionalizam i stručnost udruga.

Također, u odnosu na dio teksta koji se odnosi na odbacivanje Prijedloga trogodišnjeg programa Hrvatske udruge gluhoslijepih osoba Dodir, na natječaju Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Vlada Republike Hrvatske ističe da su sve primljene prijave udruga na raspisani Poziv za prijavu programa i projekata, te jednokratnih potpora udruga koje djeluju u području socijalne skrbi za ostvarivanje financijske potpore, u okviru raspoloživih sredstava Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi iz dijela prihoda od igara na sreću, sukladno Uputama za prijavu prijedloga trogodišnjeg programa i Uputama za prijavu prijedloga jednogodišnjeg projekta, pregledane i ocijenjene od strane stručnih radnih skupina, osnovanih odlukom ministra zdravstva i socijalne skrbi. U prvom krugu je izvršena selekcija primljenih prijava, u odnosu na ispunjavanje propisanih uvjeta Poziva, dok su u drugom krugu razmatrane samo prijave koje su zadovoljile sve propisane uvjete prema navedenim kriterijima, te je za njih osigurana detaljna procjena kvalitete prijavljenih programa, odnosno projekata. S obzirom da navedena Udruga, nije ispunila propisane uvjete Poziva (koji se utvrđuju u prvom krugu procjene), izostalo je daljnje ocjenjivanje prijavljenog programa, odnosno projekta.

U odnosu na točku 3.14.2.4. "Preporuka radi ostvarivanja prava na povlastice", vezano uz mogućnost ostvarivanja prava na povlasticu za osobe s invaliditetom, u kontekstu uključivanja i cijene karte za vozilo, budući da je u većini slučajeva vozilo neophodno osobi s

invaliditetom, kao jedino sredstvo mobilnosti, a što se navodi na stranicama 28. i 234. Izvješća, Vlada Republike Hrvatske skreće pozornost na pogrešno interpretiranje odredbe članka 10. stavka 5. Zakona o otocima. Naime, članak 10. stavak 3. Zakona odnosi se na povlastice, odnosno oslobađanje od plaćanja mostarine pri prijelazu mosta vlastitim vozilom svih kategorija stanovništva koje ima prebivalište na premoštenom otoku, odnosno na otoku koji je s premoštenim otokom povezan brodom i trajektom, ali se odredba ovoga stavka ne odnosi i na povlastice pri plaćanju karata za brodski i trajektni prijevoz. Članak 10. stavak 5. Zakona vodi računa o osobama s invaliditetom na taj način da one imaju pravo na novčanu naknadu za nadoknadu troškova vlastitog prijevoza, ako zbog svoje invalidnosti nisu u mogućnosti koristiti usluge javnog otočnog cestovnog prijevoza kada putuju na posao, školovanje ili stručno usavršavanje. Budući da odredbama Zakona o otocima nije regulirano pravo na povlastice, odnosno besplatni prijevoz trajektom osoba s invaliditetom, odgovor na navedeni iskaz u Izvješću, odnosno preporuku, potrebno je tražiti u odredbama Zakona o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu, koji u člancima 6. do 9. regulira povlaštenu cijenu karte za osobe s invaliditetom. U propisima koji reguliraju ovu građu, proizlazi da osobe s invaliditetom nemaju pravo na povlaštenu prijevoz za vozilo trajektom. Stoga, Vlada Republike Hrvatske ocjenjuje opravdanim da se prilikom izrade izmjena i dopuna Zakona o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu ovo pitanje cjelovito razmotri i na adekvatan način riješi.

U odnosu na točku 3.15. "Prijedlozi za izmjene i dopune pravnih propisa i preporuke za poduzimanje mjera s ciljem poboljšanja položaja osoba s invaliditetom", a u vezi s točkom 3.1. "Stanovanje, mobilnost i pristupačnost", u tekstu koji glasi: "Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva je zatražilo mišljenje Ureda na Nacrt pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama smanjene pokretljivosti. Ured je predložio i priopćio Ministarstvu izmjene odredbi gore navedenog Nacrta pravilnika. Ministarstvo je prihvatilo samo djelomično naš prijedlog izmjena, te prijedloge za izmjenu za koje smatra da su najvažniji za osobe s invaliditetom Ministarstvo nije prihvatilo bez da su nam ponudili neko smisleno obrazloženje neprihvatanja. Naime, Ministarstvo je kroz ovaj Pravilnik htjelo uvesti novu kategoriju osoba koje ostvaruju pravo na znak pristupačnosti, odnosno na besplatno parkiranje na žutom bojom označenim mjestima, na koja su po danas još uvijek važećem Pravilniku imala pravo samo osobe s invaliditetom. Ministarstvo je u prijedlogu novog Pravilnika predlagalo da se to pravo proširi i na roditelje s djecom u kolicima itd.", Vlada Republike Hrvatske ukazuje na netočnost navedene tvrdnje, s obzirom na to da je u dopisu Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva od 6. prosinca 2010. godine, Uredu pravobraniteljice dano objašnjenje prema kojem ne stoji tvrdnja da je Ministarstvo samo djelomično prihvatilo prijedlog izmjena Nacrta pravilnika, budući da Pravilnik još nije ni donesen, što se potvrđuje i navodom u samom Izvješću (str. 224) koji glasi: "do kraja izvještajnog razdoblja nismo dobili saznanje je li navedeni Pravilnik stupio na snagu".

Nadalje, u odnosu na dio teksta na str. 224, koji glasi: "Izjednačava se nešto što se ne može izjednačiti. Majka malo dijete može podignuti i u rukama prenijeti bilo gdje, dok to nije slučaj za osobu u invalidskim kolicima koja je vezana uz ta kolica. Također smo upozorili i da članak 4. stavak 1. točka 5. Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti govori što su pomagala za pokretljivost: Pomagala za pokretljivost su invalidska kolica, štap, štake i hodalice; U pomagala za pokretljivost ne spadaju dječja kolica. Majke sa zdravom djecom u dječjim kolicima nisu osobe smanjene pokretljivosti u smislu u kojem govori ovaj Pravilnik i ne spadaju u njega.", Vlada Republike Hrvatske napominje da, sukladno odredbama Pravilnika o

osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (članak 4. stavak 1. točka 1.), osoba s invaliditetom jest osoba s tjelesnim oštećenjem, slijepa, slabovidna i gluha osoba, osoba oštećenog sluha, te osoba s mentalnom retardacijom, ako ima neku od navedenih smetnji. U istom članku, u točki 2. definira se osoba smanjene pokretljivosti kao osoba koja ima privremene ili trajne smetnje pri kretanju uslijed invalidnosti, dobi, trudnoće ili drugih razloga.

Za svoje predstavnike, koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila mr. Darka Milinovića, dr. med., potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministra zdravstva i socijalne skrbi, Tomislava Ivića, ministra obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, mr. sc. Đuru Popijača, ministra gospodarstva, rada i poduzetništva, Božidara Kalmetu, ministra mora, prometa i infrastrukture, dr. sc. Radovana Fuchsa, ministra znanosti, obrazovanja i športa, Branka Bačića, ministra zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Antu-Zvonimira Golema, državnog tajnika u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, mr. sc. Stjepana Adanića, državnog tajnika u Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Krešimira Rožmana, državnog tajnika u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva, Ivicu Perovića, državnog tajnika u Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture, prof. dr. sc. Dijanu Vican, državnu tajnicu u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, Aleksandra Russoa, državnog tajnika u Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Tatjanu Katkić Stanić, ravnateljicu u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, Zdenka Žunića, ravnatelja u Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ingu Žic i Milenka Popovića, ravnateljice u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva, Antu Neveščanina, ravnatelja u Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture, Jasenku Đenović, ravnateljicu u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, te mr. sc. Linu Fučića, ravnatelja u Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Jadranka Kosor, dipl. iur.